

Ledare

Vi borde knuffas mer - för miljön

Publicerad Igår

Livet består av val. Äpple eller snickers? Bil eller buss? Gymmet eller "På spåret"?

Nyckeln till ett bra liv är att göra kloka val. Och politiken handlar i stor utsträckning om hur man ska få oss medborgare att göra bra val, och skydda oss från konsekvenserna av att vi ofta inte gör det.

För människor är inte bara kloka och rationella. Vi är också överoptimistiska, vilket exempelvis tar sig uttryck i att majoriteten av bilförarna tror att de är bättre än genomsnittet. Vi föredrar status quo och ändrar sällan på förvalda inställningar. Vi är ganska lata och omåttligt förtjusta i att skjuta saker på framtiden.

Allt det här gör sammantaget att vi visserligen är fullt kapabla att välja det som är bäst för oss, men att vi i många situationer ändå inte gör det. Det räcker att avge ett nyårslofte för att ha upplevt det. Sannolikheten för att vi ska välja rätt går dock att påverka, och det ganska mycket, bara genom att ge oss en liten knuff i rätt riktning.

Om det handlade onsdagens föreläsning med Harvardprofessorn Cass Sunstein på Handelshögskolan i Stockholm. Han är författare till den internationella bästsäljaren "Nudge" från 2008, som går igenom hur man med små vänliga knuffar kan hjälpa människor att göra sina egna liv bättre. Ett arbetssätt som bland annat omfamnats av Barack Obama.

En "nudge" är som Sunstein beskriver det en justering av en valsituation som förändrar människors beteende på ett förutsägbart sätt – utan att förbjuda någon valmöjlighet eller kraftigt förändra dess ekonomiska incitament. För att räknas som en nudge måste den vara enkel och billig att undvika. "Att placera frukten i ögonhöjd är en nudge, att förbjuda skräpmat är det inte."

Han menar att vi människor gör bra val när vi har erfarenhet, rätt information och får ta konsekvenserna direkt. Exempelvis när vi ska välja glassmak på semestern. Vi är betydligt sämre när vi ställs inför en ny situation, informationen är bristfällig eller konsekvenserna kommer långt senare. En beskrivning som passar väl in på miljö- och klimatfrågan. De direkta konsekvenserna av att ta bilen till jobbet är en bekväm morgon för oss. Övervikten och klimatförändringarna kommer i en disig framtid. Föga förvånande har "nudging" blivit ett trendord inom miljörörelsen och det finns många bra exempel på åtgärder, både från offentlig och privat sektor.

I försök genomförda i Tyskland ändrade man valet av elbolag så att grön energi var standardval och man fick välja om man ville ha något annat. Resultatet blev att ungefär 70 procent behöll den gröna energin. När smutsig el var standardval var det bara 7 procent som valde grön energi i stället.

I Köpenhamn har man precis som på de flesta andra ställen problem med att skräp slängs på gatan. Men genom att måla gröna fotspår på marken som leder till soptunnorna har

nedskräpningen minskat med hela 46 procent.

Klimatpåverkan från hushållens totala mängd matsvinn, motsvarar växthusgasutsläppen från genomsnittlig körning av 360 000 bilar under ett år, enligt Livsmedelsverket. Att minska mängden mat som slängs är därför en viktig miljöfråga som kräver flera insatser, en del enklare än andra. I Norge genomfördes år 2012 ett försök där en hotellkedja bara minskade storleken på tallrikarna. Konsekvensen blev att gästerna tog mindre portioner och matsvinnet minskade med 20 procent.

Klimatförändringarna kräver klimatavtal och tunga satsningar på järnväg och grön energi. Men ska vi nå målen måste också vi medborgare göra rätt val i vardagen. Då kan det behövas en knuff i rätt riktning.

Matilda Molander

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt